

- L. Nagy Katalin (1997): AlterNATíva – örömmel zenére és zenével örömmel nevelés heti egy órában is. *Parlando*, 6. 43–45.
- Laczó Zoltán (1991): Merre tart a magyar zenepedagógia? *Parlando*, 6. 1–11.
- Laczó Zoltán (1998): Egy zenepedagógiai kísérlet tapasztalatairól – a jövő számára. *Parlando*, 1–2. 28–40.
- Laczó, Z. (1985): The non-musical outcomes of music education: influence on intelligence? *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 85. 109–118.
- Laczó, Z. (1987): The first measurement of the effectiveness of the Kodály concept in Hungary using the Seashore test. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 91. 87–96.
- Laczó, Z. (1991): Expressiveness as one of the musical abilities? *Canadian Music Educator, Special ISME Research Edition*, 33. 105–110.
- Menuhin, Y. – Davis, C. W. (1981): *Az ember zenéje*. Zeneműkiadó, Budapest.
- Molnar-Szakacs, I. és Overy, K. (2006): Music and mirror neurons: From motion to 'e' motion. *Oxford University Press*, 1. 235–241.
- Nagy József (2001): A személyiség alaprendszere: a célorientált pedagógia elégtelensége, a kritériumorientált pedagógia lehetősége. *Iskolakultúra*, 9. 22–38.
- Nemzeti Alaptanterv (2007). A Kormány 202/2007. (VII. 31.) rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendelet módosításáról.
- Nisbet, S. (1991): Mathematics and music. *The Australian Mathematics Teacher*, 47. 4–8.
- Oláh Attila (1999): A tökéletes élmény megteremtését serkentő személyiségtevényezők serdülőkorban. *Iskolakultúra*, 6–7. 15–27.
- Oláh Attila (2005): *Érzelmek, megküzdés és optimális élmény: Belső világunk megismerésének módszerei*. Trefort Kiadó, Budapest.
- Papp Katalin – Józsa Krisztián (2000): Legkevésbé a fizikát szeretik a diákok? *Fizikai Szemle*, 2. 61–67.
- Rauscher, F. H. (2003): Can music instruction affect children's cognitive development? *Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education*, September 2003. EDO-PS-03-12.
- Rauscher, F. H. – Zupan, M. A. (2000): Classroom keyboard instructions improve kindergarten children's spatial-temporal performance: A field experiment. *Early Childhood Research Quarterly*, 15. 215–228.
- Rauscher, F. H. – Shaw, G. L. – Levin, L. J. – Wright, E. L. – Dennis, W. R. – Newcomb, R. L. (1997): Music training causes long-term enhancement of preschool children's spatial-temporal reasoning. *Neurological Research*, 2–8.
- Schellenberg, E. G. (2004): Music lessons enhance IQ. *Psychological Science*, 15. 511–514.
- Schellenberg, E. G. (2006b): Long-term positive associations between music lessons and IQ. *Journal of Educational Psychology*, 2. 457–468.
- Schellenberg, E. G. (2006a): Exposure to music: The truth about the consequences. In: McPherson, G. E. (szerk.): *The child as musician: A handbook of musical development*. 111–134. Oxford University Press, Oxford.
- Wenger, W. – Wenger, S. H. (1990): Training music sight-reading and perfect pitch in young children, as a way to enhance their intelligence. *Journal of the Society for Accelerative Learning and Teaching*, 15. 77–89.
- Zsolnai Anikó és Józsa Krisztián (2002): A szociális készségek kritériumorientált fejlesztésének lehetőségei. *Iskolakultúra*, 4. 12–20.
- Zsolnai Anikó – Józsa Krisztián (2003): A szociális készségek fejlesztése kisiskolás korban. In: Zsolnai Anikó (szerk.): *Szociális kompetencia – társas viselkedés*. Gondolat Kiadó, Budapest. 227–238.

Janurik Márta

Szegedi Tudományegyetem,
Zeneművészeti Kar, Vonós Tanszék

Erősségeink és gyengeségeink (a közoktatás „SWOT-analízise”)

Júniusban zártuk le az Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesületének honlapján 2007 novembere óta zajló Virtuális Nevelésügyi Kongresszust (<http://www.osztalyfonok.hu/rovat.php?id=40>). A kongresszussal párhuzamosan megkíséreltük elvégezni a közoktatás „SWOT-analízisét”. Ennek érdekében kértünk meg elektronikus úton 140 szakembert (pedagógusokat, iskolavezetőket, egyetemi oktatókat, tudományos kutatókat, pedagógiai szakértőket) arra, hogy töltsenek, illetve egészítsenek ki egy táblázatot, amelyben a közoktatás résztvevőinek, illetve a közoktatás társadalmi környezetének erősségei és gyengeségei szerepelnek. A táblázatba már előzetesen bekerültek azok az állítások, amelyeket a január 21-ig megjelent kongresszusi anyagból gyűjtöttünk ki (részletesen lásd: <http://www.osztalyfonok.hu/rovat.php?id=43>).

Kérésünknek 50 fő tett eleget (21 pedagógus, 12 oktatási szakértő, 8 egyetemi oktató, 3 pszichológus, továbbá 1–1 kutató, iskolaigazgató, illetve gyógypedagógus és szociológus). Az elemzéseket folyamatosan közzétettük honlapunkon, minden esetben kiegészítve egy olyan kommentárral, amelyet az adott csoport egy-egy reprezentánsa készített. (1) Úgy véltük, az elemzésekhez érkező hozzászólásokkal együtt pontosabbá válhat majd a kép.

A minta véletlenszerűen alakult, nem reprezentatív vizsgálatról van tehát szó. Talán a közvéleménykutatáshoz áll legközelebb az alkalmazott módszer. Tisztában vagyunk azazal, hogy a megismert és gyakran egymásnak is ellentmondó vélemények számos sztereotíp elemet tartalmaznak. Mindezzel együtt úgy véljük, érdemes közzétenni tapasztalatainkat. Az erősségek és gyengeségek áttekintését követően – elképzeléseink szerint – a közoktatási rendszerben rejlő lehetőségek és a gátló tényezők feltérképezésére kellene sort keríteni, az előbbieket kihasználása és az utóbbiak kiküszöbölése érdekében.

A megkeresett szakemberek közül többen azzal a jogos kifogással hárították el kérésünket, hogy nem létezik általában „a pedagógus” (éppúgy, mint „a tanuló”, „a szülő” stb.). Egyediségében mindenki más, tehát a kérdés eleve érvénytelen. Bár a felvetés indokolt, úgy véljük, a számos véleményből mégiscsak feldereng egy összkép, mely természetesen tovább árnyalható.

Nézzük hát, milyen kép rajzolódik ki a pedagógusokról, a tanárképzőkről, a tanulókról, a szülőkről, valamint a fenntartókról, az oktatásirányítókról és nem utolsósorban a médiáról.

A pedagógusok

A pedagógusra a következőkben úgy tekintünk, mint a közoktatási rendszer egyik szereplőjére. Mivel a kirajzolódott kép általánosítása többdimenziós, személyes benyomáson kon alapszik, természetes, hogy egymásnak ellentmondó elemek is felbukkannak benne.

Joggal tehetjük fel a kérdést: vajon miért kapcsolódnak negatívumok a pedagógusok tevékenységéhez. Jogos-e az a szemrehányás, hogy a sokat emlegetett ügyszeretet és hivatástudat mögül gyakorta hiányzik a szakmai, szellemi igényesség? Igaz-e, hogy ha valamilyen akadályba ütköznek vagy elmarad munkájuk pozitív visszaigazolása, képesek teljesen leállni, illetve csupán a lehető legkisebb ellenállás irányába elmozdulni? Vajon mi indokolja ezeket a tagadhatatlanul létező jelenségeket? A szorongás? Az önbizalom hiánya? A kiszolgáltatottság? A kiábrándultság? A kiégés? Vagy valami más?

Vajon mi minden töri meg a lelkesedést, öli ki a hitet olykor a legelhivatottabb pedagógusokból is? A közoktatás-irányítás határozatlansága, kapkodása, az állandóan változó szabályok, követelmények, a végig nem vitt folyamatok teljesen szétzilálják az iskolák többségének életét, és rendkívüli módon elkedvetlenítik, elbizonytalanítják a pedagógusokat (lásd erről az oktatásirányítókról szóló részt). Ehhez társulnak még a hirtelen felbukkanó, magukat egyedül üdvözítőnek hirdető megoldások, melyek pusztán az érzékelésre sincs elég idő, nemhogy az átvételükre, megemésztésükre, netán adaptálásukra. Tagadhatatlanul fékező, olykor bénító hatása van a túlbujánzó adminisztrációnak, az egzisztenciális problémáknak. Ezeknél általánosabb, de ha lehet, még nyomasztóbb konfliktus forrása, hogy a világ szédítő gyorsasággal változik körülöttünk, és a tanítványok ebben a közegben szocializálódnak. A pedagógus pedig minél régebben van a pályán, annál nehezebben képes a szinte naponta felmerülő újabb és újabb kihívásokat még észlelni is, nemhogy megfelelően reflektálni rájuk.

A problémák halmozódása, a túlfáradás hajlamossá teszi a pedagógust arra, hogy minden sikertelenségért a körülményeket okolja. Nem ritka jelenség, hogy visszavonul saját tantárgya védőbástyái mögé, és nem vállalkozik többre, mint hogy az adott tankönyvhöz olykor mereven ragaszkodva „leadja” és számon kérje az anyagot. Vajon milyen határig mentik fel a pedagógust a rá nehezedő feltételek, a gyakran mostoha körülmények?

Gyakori vád, hogy a pedagógusképzés sem ma, sem régen nem készít(ett) fel megfelelően az iskolai munkára, hogy itt is működik a kontraszelekció (lásd a tanárképzésről szóló részt). A képzésből adódó hiányosságokhoz hozzáadódnak a következő általános problémák: sok pedagógusból hiányzik az értelmiségi attitűd az általános szellemi-műveltségi biztonság, valamint a rendszerszerű, problémafelismerő gondolkodás.

Az iskolai környezet első számú meghatározói nyilván a gyerekek. Sok tanár és tanító azonban saját bevallása szerint is fél a mai gyerekektől, bizalmatlan irántuk, sőt olykor ádáz harcot vív velük. (Minderről részletesebben is szó esik a tanulókkal foglalkozó részben). A többség nem képes nyitni az övétől eltérő (alacsonyabb és magasabb) társadalmi státusú gyerekek (és szülei) felé. Ennek következtében nem tud bánni velük, hol idegenkedik, hol pedig tart tőlük. Egyáltalán nem ritka, hogy intoleránsak, előítéletesek tanítványaikkal. Az elfogadás hiányát a gyerekek megérik, és ennek megfelelően ők is elutasítón, olykor bánatóan reagálnak. Az így megélt kudarc erősen frusztrálja a pedagógust, és tovább erősíti a tanár-diák viszony „harci” jellegét.

Nagyon szűk az a réteg, amely kész és képes az iskola együttműködő partnerévé válni: sokkal gyakoribb, hogy a felmerülő problémákért a pedagógusokat okolják. Elvárásaikat általában ritkán, s ha mégis, nagyon rossz határfokkal kommunikálják. Gyakran hangoztatják azonban a jogaikat, ám azok érvényesítésére valójában képtelenek, mivel nem rendelkeznek az ehhez szükséges gyakorlattal, kommunikációs készséggel. Ha nem érnék célt, előfordul, hogy agresszívan lépnek fel a pedagógusokkal szemben. Nem ritka az sem, hogy szülők „falaznak” a gyermeküknek, felmentik őket, ha szabályt szegnek, segítenek abban, hogy megússzák a büntetést.

Az eredményességet gátolja az is, hogy a szülőkkel való kapcsolatukból szinte teljesen hiányzik a partnerség mozzanata. A pedagógusok az övékétől eltérő társadalmi környezetből származó szülőkkel ugyanúgy nem tudnak bánni, mint a gyerekeikkel.

Több hozzászóló infantilisnak és szervilisnek jellemezte a tanárok „hatalomhoz” fűződő viszonyát. A felülről jövő kezdeményezések elutasításán ugyanakkor nincs mit csodálkozni. A szakmai érvekbe burkolt anyagi motivációjú döntések, a gyakran változó elvárások, a hozzá nem értéssel kommunikált (így hiteltelen) új és új irányelvek érthetően fokozzák a pedagógusok feletteseik iránti bizalmatlanságát. A pedagógusok általában nem vállalnak kockázatot. A nekik nem tetsző feladatoknak nem állnak nyíltan ellen, de miközben az ésszerűségeen túl is készek alkalmazkodni az újabb és újabb elvárásokhoz, a háttérben folyamatosan háborognak, panaszkodnak. A helyzettel érdemben nem tudnak mit kezdeni, jogaik érvényesítésében járatlanok, ennek

következtében még azt a mozgásteret sem használják ki, ami pedig a rendelkezésükre áll. Tegyük azonban hozzá, hogy a demokratikus attitűd hiánya nemcsak a tanárookra, hanem társadalmunk és (sőt!) politikai elitünk jelentős részére is jellemző.

A tanulók

Mint minden esetben, itt is csaknem kétszer annyi gyengéséget soroltak fel, mint erőséget (102 negatív a 62 pozitív állítással szemben). Itt azonban a besorolás, tehát hogy valamelyik állítás jónak vagy rossznak minősül-e, önmagában is rendkívül bizonytalan.

Három témakör vezeti a rangsort, melyeket azonos számban említettek meg a táblázat kitöltői: a társas kompetenciák, a kritikai gondolkodás és az információs társadalomra való reflektálni tudás. Érzékelhetően erősödik a gyerekek közösség, társas kapcsolatok iránti igénye, és általában könnyen teremtenek kapcsolatot a külvilággal, hisz nagy szükségük van a megértésre, a szeretetre, ha érzik az elfogadást, erősen tudnak kötődni. Ezt azonban gyakran ők maguk nehezítik meg, mivel lényegesen kritikusabbak, mint a korábbi generációk, és viszonylag korán jelentkeznek náluk az önállóság igénye.

Általában idegenkednek a hagyományos értékektől, megkérdőjelezik a merev szabályokat, bizalmatlanok a felnőttekkel, ugyanakkor elvárják az őszinteséget és a problémák kendőzetlen megjelenítését. Az idősebb generációknál jobban ismerik az információs társadalom kommunikációs szokásait, ezzel (is) magyarázható, hogy olyan új képességek és készségek birtokában vannak, amelyek az akár csak egy-másfél évtizeddel korábban nevelődő fiatalok többségére még nem voltak jellemzők. A fiatalok sok és gazdag tapasztalatot, friss ismereteket szereznek az iskolán kívüli világból, például a különböző életformákról.

A pozitívumok között szerepel még a kreativitás, a rugalmasság, a plasztikus gondolkodás, valamint a korai önállóság képessége. Általában a korábbiaknál öntudatosabbak, nagyobb bennük a hajlandóság az önérvényesítésre, törekednek vélt és valós jogaik megjelenítésére.

A rendszerváltás után született fiatalok számára a hagyományos értékek elveszítették abszolút érvényüket, viszonylagossá váltak. Ez az iskola mindennapjaiban is megnyilvánul: idegenkednek a hagyományos iskolai értékektől, gyakran feleslegesnek, elavultnak tartják ezeket. Morális talajvesztésükből adódóan könnyen ítélik meg mások felett, míg a saját magukról alkotott véleményükben az önös érdekek diktálnak.

Kritikátlanul fogyasztják a válogatás nélkül rájuk zúduló szabadidős kultúrát, így gyakorlatilag öntudatlanul szocializálódnak. Befolyásolhatóak, manipulálhatóak, jelentős részüket igénytelen konformizmus jellemzi. Céltalanul lézengenek, ugyanakkor rendkívül fontos számukra a pénz. Nem látják a jövőt, nem is tűznek ki maguk elé olyan célokat, amelyek érdekében erőfeszítéseket érdemes tenniük. Többségük kis befektetéssel szeretne „nagyot kaszálni”.

A kortársaikkal való kapcsolataikból hiányzik az elfogadás, az empátia és az együttérés. A problémakezelésnek szinte kizárólag az erőszakos módjait ismerik és alkalmazzák. Az iskolások körében is fokozottan érzékelhető az előítéletesség, és egyre nyíltabban jut kifejezésre a bizonyos embercsoportokkal szembeni leplezetlen gyűlölet. Önismeretük hiányos, ugyanakkor sokan közülük önzők és önérvényesítők, miközben szinte semmiért nem hajlandók felelősséget vállalni.

Sokat emlegetik a jogaikat, de a jogérvényesítésben gyakorlatlanok, és kötelességeikről rendre megfeledkeznek. Nagyon alacsony a testi, lelki és szellemi teherbíráruk, képtelenek az erőfeszítésre, sőt egyenesen félnek minden olyan tevékenységtől, mely erős koncentrációt és kitartást követel. Csak annyit végeznek el, amennyit feltétlenül szükséges, a többlet-feladatokat, ha tehetik, elhárítják.

Hogy mivel magyarázható mindez? Talán azzal (is), hogy feltűnően sok közöttük az elkényeztetett, a feltétel nélkül kiszolgált gyerek, akinek jellemző vonása az önzés, a követelődés, az a meggyőződés, hogy bizonyos dolgok ellentételezés nélkül „járnak” neki. Eközben önállótlanok, éretlenek, és a váratlan, kiszámíthatatlan történések szorongással töltik el őket. Talán ezzel is magyarázható, hogy növekvő arányban jelennek meg körükben a korai depresszió és a pánikbetegség bizonyos jelei. Alacsony szintű az önkontrolljuk, ennek következtében gyakran hevesek, indulatosak.

A szülők

A szülőkkel kapcsolatban a válaszadók 26 erősséget és 90 gyengeséget említettek meg. Az erősségek és gyengeségek tematikája több ponton érintkezik.

Az együttműködés megléte az erősségeknél, hiánya a gyengeségeknél merül fel. A megrendelői öntudat erősödése pozitív, a jogok egyoldalú emlegetése negatív vonás. A korszerű oktatás iránti igény az egyik oldalon, a merev teljesítményközpontúság a másik oldalon jelenik meg.

A kép azért is rendkívül sokszínű, mivel a szülők társadalma szociális helyzetük, iskolázottságuk, a gyermekekkel kapcsolatos elvárásaik, ambícióik, az iskola iránti attitűdjük szempontjából rendkívül heterogén. Viszonylag nagy számban fogalmazódik meg, hogy a döntéshozatalba bevont szülők érdekérvényesítése erősítheti az iskolai demokráciát, hozzájárulhat a harmonikus iskolai légkör megteremtéséhez, amely viszont elősegíti a nevelői hatékonyság növelését. Egyre markánsabban nyilvánulnak meg a szülők elvárásai a korszerű oktatás iránt, egyre érzékelhetőbb a megrendelői öntudat erősödése. Nehéz megállapítani, hogy melyik ponton fordul át e tendencia megítélése az iskolai tevékenységet erősítőből gyengítő hatásúba.

Többen megemlítik, hogy vannak együttműködésre kész szülői csoportok. Igaz, hogy ez az együttműködés csupán „sziget a dzsungelben”, de ha a pedagógus nem hagyja veszni, komoly pozitív hozadéka van.

A véleményekből kiderül, hogy ennek az együttműködésnek különböző megjelenési formái léteznek. A segítségnyújtás lehet anyagi természetű (szülői alapítványok, szponzorálás), de megnyilvánulhat a gyermek fejlődését, mentális harmóniáját elősegítő közös gondolkodásban vagy tényleges segítségnyújtásban.

Néhányan erősségként értelmezik a különböző családok kultúrájának, a sokféle nevelési stílusnak találkozásából adódó sokszínűséget. A pedagógiai munka szempontjából feltétlenül pozitívumként merül fel a szülők többségének gyermekközpontúsága, a saját gyermekét védő attitűdje és az a tagadhatatlan tény, hogy ő az, aki minden elfoglaltsága mellett legtöbbször tud a saját gyerekeiről.

A szülők említett gyengeségei négy témakörbe sorolhatók. A legnagyobb hangsúllyal a családi nevelés hiányosságai merülnek fel, nem sokkal maradnak el emögött a család és az iskola közötti kapcsolat problémái, valamint a pedagógusok és a szülők értékrendjének különbözőségéből eredő gondok.

A családi nevelés hiányosságai között vezető helyen állnak a család által közvetített negatív életminták. Ezek a legkülönbözőbbek lehetnek: a fogyasztói ideál kritikátlan képviseletétől a célnélküliségen keresztül egészen a deviáns viselkedési módokig terjed a lehetőségek tárháza. Számos alacsony szocializált szülő alkalmatlan és felkészületlen arra, hogy saját gyereket nevelje (még az elsődleges szocializációt is elhanyagolja), tovább örökíti az igénytelenséget, a fejletlen szociális kultúrát.

Megfogalmazódik az is, hogy a családok jelentős része nem nyújt sem anyagi, sem pedig érzelmi biztonságot a gyermekének. Az egyik válaszadó így fogalmaz: „2 éves korig kis királyfik és királynők, utána csak problémák a gyerekek. Nem csoda, hogy nem értik meg a világot ilyen szemlélet mellett.” Az elhanyagoláson és a közömbösségen kívül felmerül a szülők tehetetlensége, eszköztelensége a gyermek nevelésében, a követelmények hiánya, az igénytelenség, ami igencsak megnehezíti a gyermek iskolai pályafutását és a pedagógus munkáját. A válaszadók megemlítik még a bizalmatlanságot és az egyes családokban előforduló erőszakot is. A szülők egy jelentős része attól a céltől ösztönözve, hogy megalapozza gyermeke jövőbeli karrierjét, az iskoláktól kemény, teljesítményközpontú oktatást követel.

Nagyon szűk az a réteg, amely kész és képes az iskola együttműködő partnerévé válni: sokkal gyakoribb, hogy a felmerülő problémákért a pedagógusokat okolják. Elvárásokat általában ritkán, s ha mégis, nagyon rossz hatásokkal kommunikálják. Gyakran hangoztatják azonban a jogaikat, ám azok érvényesítésére valójában képtelenek, mivel nem rendelkeznek az ehhez szükséges gyakorlattal, kommunikációs készséggel. Ha nem érnek célra, előfordul, hogy agresszívan lépnek fel a pedagógusokkal szemben. Nem ritka

az sem, hogy szülők „falaznak” a gyermeküknek, felmentik őket, ha szabályt szegnek, segítenek abban, hogy megússzák a büntetést.

Nagyon sok gondot okoznak a család és az iskola közötti kompetenciahatárok bizonytalanságai. Nem egyértelmű ugyanis, hogy kinek pontosan meddig terjed a jogosítványa. Így, míg a szülők egy részét a felelősség teljes áthárítása jellemzi, mások úgy vélekednek, hogy az iskolának nincs joga beleszólni a gyerek nevelésébe.

Akad olyan szülő, aki elvárja, hogy a pedagógusok tolerálják az ő „problémás” gyermekét, miközben megköveteli, hogy más „problémás” tanuló ne járjon az ő gyermekével egy osztályba. Számosan rosszul tűrik a különböző kultúrák egyidejű jelenlétét az iskolában, s mialatt az iskola integrálni törekszik, inkább a szegregációt részesítik előnyben.

Mint a szülői „gyengeségeket” fokozó jelenséget, a válaszadók megemlítik az általános egzisztenciális problémákat, a munkanélküliséget, a szülők többségének hajszoltságát, valamint a családok általános válságát, a családok jelentős részének szétesését, az egy szülő családok számának növekedését, valamint a gyermekvállalási kedv lanyhaságát.

A tanárképzők

A tanárképzésre vonatkozóan 22 alkalommal bukkantak fel erősségeket, 68 esetben gyengeségeket jelölő észrevételek. Mivel a tanárképzés országos intézményrendszere rendkívül heterogén, természetes, hogy ugyanazon jellemzők mind az erősségek, mind a gyengeségek között megjelennek, annak megfelelően, hogy ki hol szerzett konkrét tapasztalatokat, illetve ki honnan tekint rá erre a mozgásban, fejlődésben, alakulásban lévő, rendkívül komplex területre.

Szigetszerűen ugyan, de tapasztalhatók korszerű törekvések a pedagógusképző intézményekben. Akadnak jó szemléletű, naprakészen tájékozott, nagy tudású oktatók, akik képesek megnyerni és ösztönözni hallgatóikat, és léteznek „a hallgatókhoz közel merészkedő tanárok” is. Erősségként fogalmazódik meg továbbá, hogy a hagyományok ápolása mellett az intézmények egy részében szándék mutatkozik arra, hogy hallgatóikat felkészítsék az aktuális elvárásokra.

Kedvező jelenség, hogy az egyetemeken, főiskolákon is terjednek a tréningmódszerek. Az erősségek között említették, hogy egyes intézmények képesek voltak a felsőoktatás eltömegesedése ellenére megőrizni értékeiket, szoros kapcsolatot ápolnak az iskolákkal, a pedagógusokkal, ösztönzik és segítik szakmai műhelyek létrejöttét és tevékenységét. Az is megfogalmazódik, hogy olykor a tanárképző intézmények közvetítésével jut „friss levegő” az iskolákba.

Többen üdvözlik az egyetemek és főiskolák bekapcsolódását a felnőttképzésbe. Örvendetes, hogy a tanárképzés kereteiben léteznek olyan kutatások, amelyek korszerű szemléletet tükröznek, valamint hogy a tudományos fokozatok megszerzése során egyre többen foglalkoznak gyakorlatközeleli témákkal. A felfrissülő kutatómunkának köszönhetően bővül az intézmények nemzetközi kapcsolatrendszere.

A válaszadók túlnyomó többsége a tanárképzés tartalmának és módszereinek elavultságában és életidegenségében látja a legfőbb hibát. Számos felesleges tantárgyat tanítanak, a módszertani megújulás várat magára, a képzés a kompetenciafejlesztés helyett még mindig az ósdi ismeretközpontú elméletre helyezi a hangsúlyt. A pedagógusképző intézmények elszigeteltsége, az iskolákkal való párbeszéd hiánya következtében a hallgatók tanulmányaik során csak elvétve találkoznak olyan helyzetekkel, amelyek a hazai közoktatás valóságos problémáit vetik fel. Olyan központi kérdések, mint például az integráció, az agresszió, a tanulói motiváció hiánya, alig vagy egyáltalán nem szerepelnek a képzés anyagában.

Alkalmassági vizsga híján sok olyan fiatal kerül be az egyetemre, főiskolára, aki nem való a pályára vagy egyáltalán nem is szeretne tanítani, és csak jobb híján vesz részt eb-

ben a képzésben. Ezért szinte természetes, hogy csökken a színvonal, s mivel a fejkvóta szerinti finanszírozás az intézményeket a létszámbővítésben és a hallgatók megtartásában teszi érdekeltté, a szakmai szempontok elhalványulnak az anyagi érdekek mögött. A válaszolók gyakran nehezményezik, hogy az oktatók egy része nem ismeri a korszerű szakirodalmat, általában gyenge a tudományos felkészültsége és hiányzik az ilyen irányú ambíciója is. Többségük nyelvtudása és nemzetközi kapcsolatrendszere sem felel meg a kívánalmaknak.

Az oktatói színvonalat károsan befolyásolja az a szomorú tény is, hogy a jól működő szakmai műhelyeket létrehozó, iskolateremtő egyéniségek többnyire nem kapnak sem anyagi, sem pedig erkölcsi megbecsülést.

A képzés színvonalának javulását strukturális anomáliák is akadályozzák. A felsőoktatási humánpolitika például nem teszi lehetővé a tanári gyakorlatból a felsőoktatásba jutást. A Bologna-elvek következtelen alkalmazása kaotikus oktatási, szervezési helyzeteket eredményez és – legalábbis rövid távon

A fenntartók sok esetben nem képesek a helyzetet összefüggésben és a hosszú távú érdekek tükrében látni, a felszínen mozognak. Tájékozatlanok a közoktatás ügyeiben, nem ismerik az oktatási rendszer működési mechanizmusát, a korszerű szervezetfejlesztés technikáit, és nagyrészt ezért képtelenek a megalapozott tervezésre és a rendszer hatékony működtetésére. Nem ritkán antidemokratikusak, döntéseik a pedagógusok kihagyásával, az „ő fejük felett” születnek. Előfordulnak törvénytelen intézkedések is.

– károsan befolyásolja a minőséget. A modern szervezetfejlesztés nem képes gyökeret verni a pedagógusképző intézményekben. Részben ennek köszönhetően – a foltkban jelen lévő korszerű strukturális elemek ellenére – a pedagógusképző intézmények nagy részében tovább él és hat a szinte feudális merevségű hierarchia.

A helyi hatalmi harcok, a lobbyérdekek mentén kialakuló székértáborok a pedagógusképzés területén is jelen vannak, mint ahogyan itt is érezteti hatását az üzleti érdekeknek a szakmai szempontokat kiszorító hatása és a korrupció: „Külön juttatásokért, pozíciókért, hatalomért minden eladható” – olvasható az egyik véleményben.

A fenntartók

A fenntartókkal kapcsolatban 82 vélemény érkezett, ezek közül 20 (24,4 százalék) erősségekre, 62 (75,6 százalék) pedig gyengességekre utal.

Az „erősségek” közül a legtöbben a helyi érdeketséget és a személyes érintettség következtében vállalt felelősségvállalást emelik ki. Mint szülők – illetve potenciális szülők – a fenntartók sok esetben közvetlenül érintettek abban, hogy biztosítsák az iskola működésének feltételeit. Mivel a helyszínen vannak, és saját vagy személyes ismerőseik döntésén múlik az iskola sorsa, érintettségük a többi szülőt is megnyugtatja, reménnyel tölti el. Ám felmerül az a gondolat is, hogy hiába az igyekezet, ha általában hiányoznak a minimális feltételek.

A fenntartók egy része szakmai szempontból is igényes, elismeri és elismerteti a minőségi pedagógiai munkát, és előfordul, hogy szélesebb körű szakmai kapcsolatok kiépítésére törekszik. Számos megállapítás érinti a gazdálkodást. Méltányolják, hogy a fenntartó kihasználja a pályázati lehetőségeket annak érdekében, hogy bővítse a rendelkezésre bocsátható pénzforrásokat, valamint hogy általában érdekelte a költségvetés megoldások felderítésében. A válaszadók megemlítik, hogy szorult helyzetben a fenntartók egy része roppant találékony, és mindent megpróbál, hogy a hatáskörébe tartozó is-

kolát életben tartsa (ha a szükség úgy kívánja, áttér például a szalmával történő fűtésre). A fenntartók egy része örködik a törvényesség felett, bár az egyik válaszadó szerint ez a tendencia inkább a vidéki fenntartókra érvényes.

Leggyakrabban a szakmai hozzáértés hiánya merül fel a fenntartók gyengeségei között. Elégtelennek bizonyul az alapvető szakmai, oktatáspolitikai kultúra, olykor az elemi hozzáértés is hiányzik. A fenntartók sok esetben nem képesek a helyzetet összefüggésében és a hosszú távú érdekek tükrében látni, a felszínen mozognak. Tájékozatlanok a közoktatás ügyeiben, nem ismerik az oktatási rendszer működési mechanizmusát, a korszerű szervezetfejlesztés technikáit, és nagyrészt ezért képtelenek a megalapozott tervezésre és a rendszer hatékony működtetésére. Nem ritkán antidemokratikusak, döntéseik a pedagógusok kihagyásával, az „ő fejük felett” születnek. Előfordulnak törvénytelen intézkedések is.

Gyakori, hogy hozzá nem értők avatkoznak be az iskola életébe, így fordulhatnak elő – többek között – olyan anomáliák, hogy a szociális háttérintézmények összehangolatlanul és rossz hatásfokkal működnek.

Nincs kidolgozott stratégiájuk, jövőre vonatkozó víziójuk, és nagy részük nem képes az adódó pályázati források kiaknázására. A szakmai érdekérvényesítésre a döntéshozatal során szinte egyáltalán nem nyílik lehetőség. Gyakori jellemző az innovációra való csekély hajlandóság.

Erős a politikai befolyásoltság, ennek következtében az éppen hatalmon lévő pártérdek érvényesülése közvetlenül tetten érhető. A hatalmi helyzet változásai következtében hiányzik a folyamatosság, inkább a ciklikusság tapasztalható a fenntartók működésében. A válaszadók megemlítik a konzervatív választói igények túlzott kiszolgálását.

A felsorolt gyengeségek egy része az erősségeknél említett jellemzők másik oldala. A személyes kapcsolatok, a közvetlen érdekelttség számos visszaélésre ad alkalmat. Többen felpanaszolják, hogy a helyi hatalom esetenként valóságos kiskirályságként működik. Az uralmi logika olykor „bratyizással” párosul, és a helyi hatalom holdudvarához tartozóknak sok minden megengedett. Több válaszadó nehezményezi, hogy az iskolavezetők akár a pedagógusok ellenére is „lepaktálnak” a fenntartókkal. Gyakran üres formalizmussal átitatott bürokratikus szemlélet és a felelősség elhárítása jellemzi működésüket. Érdeklükben áll a meglévő, számukra kedvező, de legalábbis biztonságot ígérő viszonyok megőrzése, ezért gyakran ellenérdekeltek a változtatásban, a fejlesztésben.

Az országban általában elégtelenek az anyagi feltételek, nem meglepő tehát, hogy a költséghatékonyság szinte az egyetlen igazán érvényesülni tudó prioritás a fejlesztésben. A rendelkezésre álló erőforrásokat nem egy esetben megkurtítják, és előfordul, hogy a pedagógusokra hárítják át az anyagi terheket. Nem elég találékonyak a megfelelő pénzforrások feltárásában, és amellett, hogy nem elég aktívak pályázatok készítésében, nem törekednek más pénzforrások felkutatására, nem buzdítják például a tehetősebb helyi vállalkozókat arra, hogy segítséget nyújtsanak az iskoláknak.

A válaszadók egy része szerint kevés az iskola- és gyerekarbát fenntartó, és a közelség ellenére hiányzik a pedagógusokkal, a tanulókkal és a szülőkkel való közvetlen kapcsolat. A fenntartók egy jelentős hányada számára mintha nem lenne igazán fontos a saját iskolája, nem törekszik arra, hogy az jól működjön, sikeres legyen, és a helybéliek valóban büszkéek lehessenek rá.

Az oktatásirányítók

A 18 megemlített erősség mellett az oktatásirányítók esetében 75 gyengeség szerepel.

A felsorolt erősségek kivétel nélkül rendkívül komplex tartalmat hordoznak. Többször megemlítik a közoktatás-fejlesztési koncepció előremutató elemeit, a rendszer megújítására tett kísérleteket, az innovatív törekvéseket. Előremutató elemként sorolják a kompe-

tenciaalapú fejlesztést, az integrációt, a szegregáció elleni küzdelmet, a gyakoronoki rendszer és a nem szakrendszerű oktatás bevezetését, valamint a merev iskolai keretek oldására való törekvést. (Ugyanakkor szó esik arról is, hogy a kommunikáció elégtelensége és az ügyetlen, átgondolatlan végrehajtás miatt a koncepció pozitív elemei nehezen törnek utat a gyakorlatban.)

A válaszokban pozitívként jelenik meg a tanári önállóság biztosítása a tervezésben és a végrehajtásban, valamint a szakasszisztensek bevonásának lehetősége az integráció esetében. Fontos és előremutató törekvés a tehetséggondozás erősítésének szándéka, a hátrányos helyzetű tehetségek hangsúlyos fejlesztése. Az oktatásirányítás erősségei közé tartozik továbbá a külföldi tapasztalatok adaptációjának igénye és ösztönzése. Több válaszadó is nagy jelentőséget tulajdonít a technikai fejlesztés lehetőségének, különösen az IKT-programnak. Az oktatásirányításban egyes válaszadók szerint felkészült, kreatív szakemberek dolgoznak.

Sokan zokon veszik a döntéshozók koncepciótlanságát, illetve az oktatásfejlesztés voluntarista megközelítését. A megalapozatlan döntéseket azzal magyarázzák, hogy áthidalhatatlan a szakadék az irodákban kigondolt elmélet és a hétköznapi gyakorlata között. Ugyanerre vezethető vissza, hogy az oktatásirányítók nem minden esetben képesek elkerülni azt a csapdát, amely elhamarkodott, gyakran álmegoldásokat eredményez a tényleges problémák megoldása helyett. Különös hangsúlyt kapott, hogy a döntések gyakran átpolitizáltak, a pártérdekeket túlzottan artikulálják, követik a pártszínek változásait, tehát ciklusonként változó stratégia szerint fogalmazódnak meg. Hasonló erővel jut kifejezésre a rövid távú, partikuláris célkitűzések indokolatlan dominanciája, melyhez képest a szakmai szempontok elhalványulnak.

Megfogalmazódik az is, hogy a tudományos objektivitás helyett gyakran a közvetlen érdekek határoznak meg fontos döntéseket. Általános benyomás, hogy a döntéshozók nincsenek tisztában az iskolai valósággal, nem ismerik és nem is kíváncsiak a gyakorló pedagógusok véleményére. Nem törekszenek a problémák gyökereinek feltárására, többnyire kerülnek az ezekkel történő szembesülést. Az általuk gyártott elmélet köszönő viszonyban sincs a gyakorlattal, nem reflektál az ott felmerülő gondokra.

Mivel nem készülnek megalapozott hatástanulmányok, oktatási reform címén átgondolatlan intézkedések születnek, amelyek adott esetben csak arra jók, hogy káoszt teremtsenek. Gyakori jelenség, hogy a jogi szabályozás ellentétben áll a deklarált alapelvekkel. A meglévő jó elgondolások érvényesülését olykor végzetesen gátolja a türelmetlenség, a valóságos folyamatok figyelmen kívül hagyása, természetes folyamatok törvényi úton történő erőszakos felgyorsítása. Így fordulhat elő, hogy például az integratív modell bevezetésének az elvek szintjén pozitív szándéka – nagyrészt a doktriner sürgetés következtében – esetenként torz megoldásokat eredményez.

A gazdálkodásban többek szerint egyidejűleg van jelen a pazarlás és a megszorítás. Felmerül, hogy eltúlzott a piaci érdekek közvetlen érvényesülése, különösen a tankönyvkiadás és a továbbképzések esetében. Többnyire igazságtalannak és áttekinthetetlennek ítélik a pénzügyi források elosztását: úgy vélekednek, hogy az oktatásirányítás apparátusa ebben a tekintetben előnyt élvez a közoktatási intézményekkel szemben. Többször előforduló szemrehányás, hogy a pedagógusokra hárítanak át olyan költségeket, amelyek valamilyen kötelező tevékenységre vonatkoznak, nevezetesen a tovább- és átképzés költségeit. Több ízben merülnek fel a pályázatással kapcsolatos gondok. A szakmai szempontok figyelmen kívül maradnak a kiírásnál, a szellemi és innovációs szándékok nem tudnak érvényesülni, a technikai pályázatoknál irreálisak a közbeszerzési árak, és megfogalmazódik a bemenetnél tapasztalható fiskális szigor mellett a döntések áttekinthetlensége. Kemény, de sajnos nem meglepő vád a korrupció, a sorozatos visszaélések emlegetése, a politikai partnerek előnyhöz juttatása, a lobbierdekek áterőltetése abban az esetben is, ha azok még csak nem is „költséghatékonyak”.

Általános meggyőződés, hogy az ágazati irányításban káosz uralkodik. A vélemények azt sugallják, hogy nem megfelelő emberek ülnek fontos pozíciókban. Sok esetben a politikai hovatartozáson és személyes kapcsolatokon múlik, ki kap helyet az irányításban vagy fontos szakmai műhelyek vezetésében, akik azután gátlástalanul és büntetlenül tesznek tönkre sok mindent. Olyan vélemény is megfogalmazódik, hogy a szakmailag alkalmatlan, felkészületlen személyek intézkedéseikért többnyire nem vállalják a felelősséget, ezt áthárítják a helyi önkormányzatokra, az iskolákra, a pedagógusokra. Hol a hierarchiában elfoglalt helyük és az ebből adódó fölényük tudatában erőltetik át a nem mindig átgondolt szándékaikat, hol pedig engedékenyek, következtelenek, és a már említett koncepció hiányában kiszámíthatatlanok.

Nagyrésztük nem érzékeny a minőségre, és hiányoznak az „igényes minőségi elszámoltathatóság” megbízható mérőeszközei is. Sokat ront a helyzeten a döntéshozók elégtelen, esetenként teljesen hiányzó kommunikációja a közoktatás szereplőivel. A kommunikáció hatásfokát feltétlenül rontja, hogy a használt fogalmak sem mindig tisztázottak, mindenki mást ért rajtuk. Az érdemi dialógust gyakran kinyilatkoztatások helyettesítik, ráadásul a kinyilatkoztatások és a valóságos cselekvés között gyakran nincs összhang. Ezzel magyarázható, hogy a pedagógusok bizalmatlanok, frusztráltak, úgy élik meg a „fentről” érkező kritikai megnyilvánulásokat, hogy az oktatásirányítók lenézik, megbélyegzik, egyenesen provokálják őket.

A média

A vélemények túlnyomó része a televízióra, egy kisebb része az internetre vonatkozik. A rádió és a nyomtatott sajtó teljesen kívül marad a gondolatkörön. A megkérdezettek a média vonatkozásában 30 erősséget és 74 gyengeséget soroltak fel.

A média erősségei között a legnagyobb hangsúllyal a társadalomban játszott szerepét emelik ki a táblázat kitöltői. A média révén megjelenhet a nyilvánosság ereje, lehetőség nyílik a társadalmi párbeszédre, vitára. A média – elsősorban az internet – szinte korlátlan lehetőséget biztosít a naprakész tájékozódásban. A kapott információk között értékes, a látókört szélesítő és a műveltséget gyarapító elemek is vannak, és nem elhanyagolandó, hogy az egyén a további életútja szempontjából fontos információk birtokába juthat. A média nem csupán mint önálló tantárgy épül be az oktatásba, hanem mint az oktatás hasznos eszköze élet- és időszerűvé, elevenné téve a tanítási órákat. Viszonylag alacsony százalékban említik azt a szerepet, amit a média, – s itt nyilván ismét az internetre gondoltak a válaszadók – a fiatalok társas kapcsolataiban betölt, amikor folyamatos interaktivitást biztosítva szélesíti a kapcsolatteremtés és kapcsolattartás lehetőségeit.

A jelenlegi médiumok közül egyik sem felel meg a közszolgáltatóság igényeinek. Komoly vádak fogalmazódnak meg a médiumok intézményrendszerével kapcsolatban is. Felmerül, hogy az érdemi fejlesztés és a nézők (hallgatók) szolgálata helyett pozícióharc folyik a vezetők között. A nyilvánosság fórumára jutás nem feltétlenül tehetségnek, hanem gyakran a pénznek, a hatalomnak és az összeköttetéseknek „köszönhető”.

Megfogalmazódik, hogy a kritikára általában nem, vagy ha mégis, akkor rendkívül agresszívan reagálnak a működés felelősei, önkritikára pedig szinte egyáltalán nem mutatnak hajlandóságot. A felsorolt gyengeségek több ponton az erősségeknél megfogalmazott jelenségek másik, kimondottan káros oldalára utalnak, amikor is a média mint hatalmi potenciál politikai, gazdasági, kulturális és nem utolsósorban pedagógiai szempontból gyakorol negatív hatást a közgondolkodásra.

A média révén az állampolgár folyamatosan ki van téve a politikai manipulációnak. Akad olyan válaszadó, aki egyenesen bérpolitikázással vádolja a médiát, egyes médiumok szemére veti a pártok iránti feltétlen lojalitást, az egyoldalúságot. A média nagyban hozzájárul a politikai szekértáborok közötti harc kiéleződéséhez, hiszen az ellenségképek folyamatos megjelenítésével erősíti az általános gyűlölködést.

A média továbbá az egyik legfőbb okozója az általános értékválságnak, a nagyfokú értekvésztesnek, hiszen nap mint nap kerül alapvető értékek megkérdőjelezésére, relativizálására. Rendkívül ártalmasak a reklámok, amelyek egyre kendetlenebbül és gátlátalanabban szolgálják ki a piaci érdekeket. Több alkalommal merül fel az általános igénytelenség és felelőtlenség, a kétes értékű valóságshow-k és primitív tévésorozatok dömpingjének rendkívül káros hatása, a kultúra, hangsúlyozottan a verbális kultúra elszegényítése.

A gyerekek és a fiatalok valódi igényeire, szükségleteire senki sem figyel, a média nagy része számára ez a réteg csupán potenciális fogyasztóként létezik. A széles körű tájékozódás hátrányai lényegesen nagyobb nyomatékkal fogalmazódnak meg, mint az előnyök. Az információ hozzáférhetősége és legitimációs megalapozottsága ugyanis többnyire irányított és manipulált, inkább nehezíti, mintsem könnyítené a tájékozódást. Felmerül, hogy a média az igénytelenség és a felületesség mellett még hiteltelen is, hiszen megbízhatatlan hírforrások alapján ad közre híreket, megalapozatlan, gyakran áltudományos „tények” közlésével félretájékoztat.

A gyerekek és a fiatalok valódi igényeire, szükségleteire senki sem figyel, a média nagy része számára ez a réteg csupán potenciális fogyasztóként létezik. A széleskörű tájékozódás hátrányai lényegesen nagyobb nyomatékkal fogalmazódnak meg, mint az előnyök. Az információ hozzáférhetősége és legitimációs megalapozottsága ugyanis többnyire irányított és manipulált, inkább nehezíti, mintsem könnyítené a tájékozódást.

A válaszadók többnyire sokallják és rendkívül károsnak tartják a szex, az erőszak, illetve egyes devianciák megjelenését, a pornográfia és a horrorisztikus tartalmak korlátlan terjedését, amelyek torzítják a gyerekek szexualitással és agresszióval kapcsolatos ismereteit, beállítódását.

Számos olyan pedagógiai igény is megfogalmazódik, amelynek kielégítése a médiától lenne várható. Például, hogy valamifajta irányítót adjon az információözönben történő eligazodáshoz, segítse a nevelési kultúra fejlődését, közvetítsen okos és a nevelőket segítő pedagógiai műsorokat, adjon lehetőséget a szülők és pedagógusok közötti érdemi beszélgetésre, vitára. A média elengedhetetlen feladata lenne pozitív értéket közvetíteni a gyerekek és fiatalok felé.

Összegzés

A világ szinte közhelyként emlegetett felgyorsulása, a gazdaságban, a kultúrában, az értékrendben bekövetkező, alig követhető folyamatok a közoktatás valamennyi szereplőjére hatást gyakorolnak. A hatásrendszer azonos, de az ezekre adott reakció módja igen csak különbözik.

A leggyorsabban nyilván a gyerekek és fiatalok tudják „venni” a környező világ jelzéseit, életkoruknál fogva ők a legnyitottabbak az újra, és bennük a legerősebb a vágy a változásra, a jelen meghaladására. Ugyanakkor éppen azért, mert még nincs elegendő tapasztalatuk, igénylik a fogódzókat, azokat a felnőtteket, akik kielégítik a biztonság iránti alapvető szükségleteiket.

Elsősorban a szülők feladata lenne ennek a biztonságnak a megteremtése. A szülők azonban a kiszámíthatatlan világban maguk is bizonytalanok, és gyermekeik érdekeit képviselve a legkülönbözőbb módon reagálnak. Vannak, akik az érzelmi biztonságra helyezve a hangsúlyt, akár az iskolával szemben is védik a gyerekeiket. Mások a jövőbeli boldogulás reményében a teljesítmény fokozását várják el, sőt követelik meg a pedagógusoktól. Akadnak olyanok, akik minden felelősséget az iskolára hárítanak, de olya-

nok is, akik gyermekük nevelésében – ha rajtuk múlna – minimális hatáskört sem biztosítanak az intézménynek.

A biztonság iránti szükséglet kielégítéséért természetesen az iskola is felelős. Az ösztönös szülői magatartással szemben itt felkészült szakemberek működnek, akikről méltán elvárható, hogy segítsék tanítványaikat eligazodni a világban, miközben az a dolguk, hogy diákeveik alatt mindazokkal az ismeretekkel és képességekkel felruházzák őket, amelyek esélyt adnak számukra az életben való boldogulásra. A pedagógusok többségében erre meg is van a hajlandóság, de a világ változásaira történő megfelelő reflektálást az ő esetükben is számos tényező nehezíti. Nehéz áttekinthetetlen és kiszámíthatatlan körülmények között hatékonyan eligazítani a következő generációt. A pedagógusok többségét nyomasztja ez a feladat, és nagyban gátolja őket a társadalom egészéből feléjük (is) áradó általános bizalmatlanság és presztízsvesztés. Nem csoda, hogy elbizonytalanodnak, ők maguk is gyanakvóvá válnak, mentálhigiénés állapotuk labilitása, súlyosbodó egzisztenciális gondjaik megnehezítik a nyitást az új dolgok, a változások felé.

Gátló körülmény, hogy a tanárképzés általában nem arra a munkára készíti fel a pedagógusjelölteket, amit az iskolában el kellene látniuk. A felsőoktatás, a szigetszerűen létező korszerű elemek ellenére, nehezen mozdul el a hagyományoktól, mintha egyáltalán nem venne tudomást a változó igényekről és szükségletekről. A jelenleg elinduló nagyszabású átalakulás is – reméljük, csak átmenetileg – a káoszt és a bizonytalanságot növeli, s rövid távon nem ígér igazi áttörést.

A közoktatási rendszerben, az oktatásirányításban tapasztalható kapkodás, a fejlesztés folyamatának töredezettsége, a felerősödő tanügyi bürokrácia gátolja, hogy a koncepció szintjén korszerű és a változásokhoz is igazodni kész reformok széles körben megvalósuljanak. A fenntartók pedig többnyire ki vannak szolgáltatva a nehezedő feltételeknek, a finanszírozás bizonytalanságainak.

Ilyen feltételek mellett a változást leggyorsabban tükrözni képes média sem javítja az iskolai munka, a közoktatás hatékonyságát, annak ellenére, hogy a technikai fejlődés akár hasznára is válhatna a pedagógiai tevékenységnek. Mivel a rendszer egésze szétzilált, a média is inkább a káoszt, a kiszámíthatatlanságot és bizonytalanságot látszik erősíteni.

Merre lehetne továbblépni, kikeveredni a vitathatatlan csapdahelyzetből?

Mindenek előtt a felsorolt szereplők közötti dialógus megteremtésével, a helyzetből adódó lehetőségek és gátló körülmények közös számbavételével. Az elemzésből számos erősség, pozitív vonás is kirajzolódik. Azokból kiindulva lehetne elindulni egymás felé. Az első lépés a kölcsönös bizalom helyreállítása, a szinte minden területen kiépülő székértáborok lebontása lehetne...

Jegyzet

(1) A kommentárok szerzői: Gyulai Zsuzsanna (pedagógusok), Peer Krisztina (tanulók), Kádár Judit (szülők), Sallai Éva (tanárképzők), Sinka Edit

(fenntartók), Barlai Katalin (oktatásirányítók), Mécsáros János (média).

Szekszárdi Júlia

Budapest, Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete